

Kitaplar Adası

msaslankara@hotmail.com
sadikaslankara@gmail.com

M. SADIK ASLANKARA

Buna benzer duygulanımların bir yansıması, Hasan Ali Toptaş'ın Heba'sında da (İletişim, 2013) çıkıyor karşımıza...

ROMANIN SIRTLANDIĞI AĞIR SORUNSA...

Yazar, "Fay Kırığı"nda temel karakterinin erdem, vicdan, minnet vb. duygularla bir yandan çatışıp bir yandan kendine çözüm arayışından kalkarak yoğun bir yazınsallık üretirken ağırlıklı sorunlarla da yüzleştireyor okuru. Bu açıdan bakıldığında bir distopya romanı denebilir üçleme için. Ama tam da bu yanıyla bir ütopya romanı da aynı zamanda "Fay Kırığı", çelişik gibi dursa da bu iki kavram. Nitekim bir yandan şeriat, öte yandan Kürt gerçekliği arasında sıkışmışlık yansıtan

Mehmet, üçlemenin girişinde daha ilk tümcesiyle dikkati çeker: "Nasıl bir insanım?" Öyle ya, bir yanıyla İslamcı sermayenin adamıdır o, bir yanıyla da Kürtlerle "mağara akraba(lığı)" kurulmuştur aralarında bir kez. (M, 213) Artık okur da kendisiyle yüzleşmek zorundadır.

Toplumsal altüst oluşun yirmi yıllık dilimi romanlaştırılıp soyutlayım, dönüştürüm

olarak bunlar roman evrenine yerleştirilirken kimi zaafarla karşılaşılabilir. Bilinenleri kullanmaktan kaçınarak, bunlara dayalı çatı oluşturup yaşananlardan gereğince uzaklaşmadan, soyutlayım, dönüştürüm olanaklarını da tam anlamıyla tetikleyemeden bunların altından kalkmaya çabalamak az iş mi?

Hemen her kesimden, düşünceden okurun okuyabileceği bir roman üçlemesi "Fay Kırığı". Yaşadıklarımıza topluca bakmak isteyenler için de bir bakıma fırsat...

Hani diyordu ya Fethi Naci, okur tarihimi zi romanlardan öğreniyor daha çok, onun gibi... Çünkü romanları hem eylemli okur konumuyla alımlayabilmek olanaklı hem de güncel olayları, siyasal yönelişleri, ekonomik çalkantıları, deyiş yerindeyse dönen kimi dolapları öğrenmek için de adeta bir gazetecinin kaleminden dökülmüşçesine okumaya girişmek olası...

Ancak şöyle bir tehlikenin altını çizmeden de geçmeyeyim... Güncel oluntu hızıyla yapıtı çözümlenmeye girişenler, yazınsal anlamda romandan sızdırılacak tadı gereğince alamayabilir. Bu nedenle üçlemenin ciltleri, bana kalırsa bir roman gurmeleri gibi okunarak alımlanmalı diyeceğim, yazınsal değerinin tam anlamıyla yerli yerine oturtulabilmesi için... Ancak böyle bir okur tarafından didiklendiğinde yerli yerine oturtulabilir yapıt... Bunu bir ölçüde Yiğit Bener'in Heyulanın Dönüşü (Can, 2011) için de öne sürmek olası.

Yine de Mehmet Eroğlu'nun ustalığı, bütün bunları böyleleri geniş oylumlu bir romanda harmanlayıp sınıflandırarak, ölçüp biçerek, hiçbir yinelemeye düşmeden, hem dolguşal hem işlevsel her ayrıntıyı, yan anlamı tam bir tanıromancı edasıyla yerli yerine yerleştirebilmesinde... Çok geniş bir yüzeye yayılan resimde hiçbir hataya düşülmeysiye benzer biçimde.

Nitekim roman, geniş bir coğrafyanın yansımasını kendi evrenine katarken, toplumsal kırılmalara da yer açıyor ustalıkla. Yazar, temel dinamiklerin vektörel yönlendirilmesinde bunların imlediği nirengilerle yelken açarken, sarsıp silkeleyici anlatı damarıyla heyecanlandırıyor çünkü okuru.

Mehmet Eroğlu'nun "Fay Kırığı" üçlemesini okumanın tam sırası sanıyorum! İsteyenler, bir TV dizisi seyredencesine de okuyabilir üçlemeyi... Öyle ya da böyle, seveceksiniz... ■

Mehmet Eroğlu, "Fay Kırığı"nda temel karakterinin erdem, vicdan, minnet vb. duygularla bir yandan çatışıp bir yandan kendine çözüm arayışından kalkarak yoğun bir yazınsallık üretirken ağırlıklı sorunlarla da yüzleştireyor okuru. Bu açıdan bakıldığında bir distopya romanı denebilir üçleme için.

ROMANCI LARIMIZ ARASINDA - 2 2

"Fay Kırığı"nda romancı-ahlakçı tutumu...

yanına karşın ustalık elbette bu.

POLİSİYEYİ AŞAN YAZINSAL KUNTLUK...

Eroğlu'nun polisiyeden yararlandığı, bunu gizemle buluşturup yazınsala dönüştürdüğü biliniyor. Ancak Mehmet'in, polisyelerdeki müfettiş gibi bilinmeyenleri birbirine teyelleyip ilişkilendirerek sonuca ulaşma çabasına bakıp aldanmamalı.

Bu tutumun hemen ardından temel karakterdeki vicdani boşluk ya da taşkınlık, bilinçaltına yığılmış bozgun, vurgun, kırık, açlık, doyumsuzluk türünden köpürmeler farklı yerlere taşımakta gecikmiyor anlatıyı... Böylece çizgiselliğe sırt dönülürken bir derin yazınsal evren açılıyor okur önünde. Sözgelimi "Fay Kırığı" üçlemesi apaçık bir siyasal polisiye görüntüsü ardından insanın av-avcı oluşu üzerinde yoğunlaşarak çağımızın en tragedik kavramsallığıyla yüz yüze getiriyor bizi...

Örneğin Mehmet'in, "içinde zıt yönlere bakan iki kişi" (M, 152) olduğunu düşünmesi, yarılmayı ele veren önemli eşik bağlamında alınabilir. Bu durumda insan, "değişmiş ve başkalaşmış" (M, 162) olduğunu nasıl kavrayabilir?

İçindeki "öteki adam"la başlayan, kendi dile girişiyiyle yaşamaya koyulduğu "başkalaşım", nasıl bir görünüme yol açıyor Mehmet'te, nerelere savuruyor onu? Geçmişte atletizmi yanda bırakışı, ticari başarısızlıkları, anne babasından devraldığı kimi duygu yıkıntıları, kendisini sürekli terk eden Aslı'ya karşı beslediği hiç, duygusal ilişkilerinde başarısızlık... Bütün bunlar Mehmet'in yaşadığı çatışmanın çelişik duygular temelindeki yansımasını gösterirken yan anlam, gönderme, çıkarsama vb. ipuçlarıyla farklı damarlara bağlanıyor.

İşte tam bu aşamada Güneydoğu'da mutlak ölümden kurtardığı Yakup'un kız kardeşi Emine de, adeta av olarak ortalıkta gezinen Mehmet'e el uzatarak bu vahşi yaşamdan çıkararak birini konumuna geçiriyor. Mehmet'in kurtardığı Yakup'a karşı bu kez kardeşi Emine'nin onu kurtarışı... İyi de Rojin'i unutması olası mıdır? Geçmişte bir kurtarıcısı da o olmamış mıdır? Onlar da hem av hem avcı konumunda rastlantısal biçimde yaşadıkları mağara dayanışmasıyla, ama birbirini öldürmeye koşullanmışlık içinde, "insan" oldukları gerçeğini kavramamışlar mıdır? (R, 471 vd.)

ÜÇLEMENİN YERLEŞTİĞİ SAĞLAM ÇATI...

Bütün bunlar, üçlemenin hangi eşiklerden geçerek yüksek bir yazınsallık temelinde yerleştiğini de ortaya koyuyor. "Fay Kırığı" üçlemesinin, daha ilk romanla kurulup tamamlandığı, sonraki yıllar içinde verimlenen öteki iki ciltte

Mehmet Eroğlu

bunun şaşırtıcı örtüşmeyle, disiplin, ciddiyetle uygulandığı kestirilebilir pekâlâ. Sanki bu üç cilt bir solukta yazılmış gibisinden duyguya kaptırıyor insan kendini... Ama buna karşın romanlar, doğallığını yitirip de yapaylaşıyor. Bir not daha: 2005'te başlayan roman zamanı hızlı bir akışla iki ciltte tamamlanıyor. Üçüncü ciltte yirmi yıl öncesine dönülerek süreçle ilgili açılmış ayrıç kapatılıyor bir bakıma.

Fethi Naci'nin, Eroğlu'daki kıvrak kurgu zekâsının altını çizdiğine benzer biçimde, "Fay Kırığı"nın da böyleleri kurgulama hüneri sergilediği öne sürülebilir öyleyse.

Sınıf atlama çabası, o güne dek anne baba, kız kardeş, dede çevresinde geçen örselenmiş yaşamına eklenen aşk kırıklığı, enkaza dönüşmüş kadın ilişkileri, başarısızlık yıkıntısı halinde duran iş yaşamı... Bütün bunların aşılıp zenginlik umutlarının filizlenmesi, Emine'yle bütünleşebileceği bir aşkın ortaya çıkması... Sonrasında, ulaştığı farklı konum, Mehmet'in bunları erke dönüşürme tutkusu bizi enikonu bir Dostoyevski romanı okuyormuşuz gibi anlatıya bağlıyor giderek...

Yeniköy'de Boğaz'a bakan yalının penceresini ilk iki ciltte bir anaörge (leitmotiv) olarak kullanan yazar, Mehmet'in bu pencere önünde sürekli düş kurduğunu yansıtır. Mehmet için ulaşılması gereken bir hedeftir artık bu. "[H]er şeyi silen o sihirli pencere" (M,140) olarak Boğaz manzarası, aynı zamanda sınıf atlama, başkalaşma dürtüsünü ele veren anahtardır elbette. Nitekim ilk ciltte, Mehmet, "Mehmet Esen, hayatının boşa yaşamış kısmını unutacaksın" (M, 5) diyerek yola koyulur bir bakıma.

Boğaz manzarasının sonsuzca sahibi olmayı amaçlayan Mehmet için bu, artık takıntı halindedir. Emine'yi, "Boğaz" sözcüğü yerine "deniz manzarası" söylemini kullandığı için küçümseyecektir bile. (M, 255) Zaten yalı da "malikâne" değil, "ev"dir Emine için. (E, 230)

Mehmet'in bir kapısı dinsel inançlarından ötürü Emine'ye, sevdiği kadından kalkarak bir açıdan Tanrı kavrayışını çözümlenme çabasına açılırken öteki kapısı da Rojin aracılığıyla beslediği minnetin bedeliyle ödeşmeye dönük merhamet duygusuyla dağdaki insanlara, onların dilleriyle ekinlerine, yanı sıra insani bütün değerlere açılır. Bu yaklaşım, okuru minnetten kalkarak merhamet duygusuna, sonrasında doğrudan vicdanın kendisine ulaştıracak yolu da düşüyecektir kuşkusuz.

Mehmet Eroğlu, 1980 öncesinde temellerini attığı romancılığının ancak 1980'den sonra verimlerini dererken "siyasal roman" bağlamında nitelenebilecek tür için de farklı bir örnekçe ufku koydu yazınımızda.

Otuz yıl sonra yazar, anlamca bunu doğrulayıp pekiştiren, "Fay Kırığı" başlıklı roman üçlemesiyle yeniden geldi okur önüne: Mehmet ([M] Agora, 2009), Emine ([E] Agora, 2011), Rojin ([R] İletişim, 2013)...

Anlatısını yoğun ilmekli, kıvamlı ama akışkan tartımla örüntüleyen bir yazar Mehmet Eroğlu. Bu tutumunu, her romaniyle yeniden yeniden karşımıza getiriyor. Bundan ötürü okur, akide şekeri tadı almışçasına anlatının peşine takılıyor. Okuru oyuna çağırarak etkileyici bir okuma eylemi!

Ancak yazar, bu yoğunluğu, kıvamı, kavramsallaştırma amaçlı kullanırken romandaki özlü sözlerin okuru bir yanıyla yorabileceği görülüyor. Özellikle ilk cilt Mehmet'te öyle çok özlü sözle karşılaşılıyor ki, bu, roman evrenine yönelik değilse de karakterlere dönük gerçekçilik duygusunu zedeliyor bir ölçüde. Çünkü düşünce akışının yoğun halde art arda sürdürülüşü, anlatının taşıyabileceği olağan yük değil. Bu durum, kendileri istemese de karakterleri bir düşünce laboratuvarından içeriye çekiyor enikonu, bu, yapıttan yansıyan doğallığı ise olumsuz etkiliyor.

Öyle ya, roman evrenine yayılmış kimi karakterlerin, sürekli yargı içeren tümceler kurarak konuşması inandırıcılığını ne ölçüde koruyabilir? Böyle bir durum anlatıda aralıklarla gözlenebilir, doğal bu ama bir romanda yazınsal gerçekçilik içinde bunun bu sıklıkta yer alışı ne kadar doğru olur? Yaşamsal gerçekçilik içinde bu tür durumlarla karşılaşılabilir elbette. Ama bunun yazınsal gerçekçilik içinde bu ölçüde kullanılması uygun mu? Ayrıca bunu neredeyse her karaktere yakıştırma öngörüsü ne kadar doğrudur? Evet, insanlar, içlerine doğdukları ya da körlmesine katıldıkları kabullere göre davranış sergileyebilir. Bunların, ille söze mi dönüştürülmesi gerekir?

Kaldı ki yazarın, öğrencileri tarafından romanları taranarak derlenen bağımsız bir aforizmalar kitabının varlığı, kendisinin buna dönük iştahını gösteriyor olmalı. Yazar da ayırdında herhalde tutumunun. Yazınımızda onu, ötekilerden ayıran bir yan da bu yanılmıyorsam. Başkarakter Mehmet'in başkasına yakıştırdığına benzer biçimde bir "söz canbazı!" da yazarın kendisi çünkü. Sürekli "bilgece sözler" çıkması karşımıza, biraz da bunu göstermiyor mu? (M, 104, 200) İşte Mehmet Eroğlu, söze, sözcüklere dönük kurduğu büyüklü bir dünyanın içine alıp gezindiriyor okuru. Doğrusu bunca tartışılır